

Dış Politikada Yeni Ufuklar

∴ İstanbul, 22 Mayıs 2004 **D**eğerli Konuklar,

83 ∴

Türkiye'nin ve bölgemizin köklü ve en güzide eğitim kurumlarından birisi olan Boğaziçi Üniversitesi'nin mezunları tarafından oluşturulan Boğaziçi Yöneticiler Derneği'ne hitap etmek üzere yaptığınız nazik davet için teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu vesileyle, dış politikada yeni ufukların belirlediği bir dönemde, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinde izlediği siyaset hakkındaki görüşlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Dış politikada yeni ufuklar deyince:

- çok taraflılığın, bölgesel işbirliği ve entegrasyonun,
- aynı zamanda küreselleşmenin,
- çağdaş demokrasi ve yönetişimin çağdaş uluslararası toplumun temel ilkeleri olarak belirmesi akla gelmektedir.

Bunların dışında kalanların ise marjinalleştiği, ağır bedeller ödediği görülmektedir.

Bu temel ilke ve unsurlar kimi zaman ihlal edilebilmekte, ancak her ihlalin giderek katlanan menfi sonuçları toplumları geriye götürmekte ve yıpratmaktadır. Uluslararası sistem bu ilkelerin yerleşmesi sürecinde sarsıntılar geçirmektedir.

Türkiye, uluslararası sistemdeki bozulma anlarından, geçici fırtınalardan kendini koruyacak büyüklüğe ve güce sahiptir.

Türkiye'nin siyasi deneyimine, insan kaynaklarına, ekonomik ve askeri büyüklüklerine ve stratejik coğrafi konumuna sahip bir ülkenin, daha geniş bir açıyla dünyaya bakma ve uluslararası gelişmeleri sadece riskler değil, fakat aynı zamanda fırsatlar açısından da değerlendirme imkanı vardır.

Türkiye'nin nüfuzu da salt siyasi, ekonomik ve askeri gücünden çok ileridedir. Türkiye, bölgesine ve uluslararası sisteme dar bir güvenlik penceresinden bakmamaktadır.

Gerçi, birden fazla bölgenin kesişme noktasında yer alan ülkemizin çevresinde faal ve donmuş çok sayıda sorunlar olduğu bilinmektedir. Ancak artık, "çevremiz hasımlarla çevrili" varsayımına dayanan çatışma psikolojisinden hızla çıkarak, "çevremizle işbirliği ve diyalog ortamının kurucu aktörü" rolünü benimsemek zorundayız.

Türkiye bir değerler dış politikası izlemelidir.

Çok taraflılığın, bölgesel işbirliği ve entegrasyonun, çağdaş demokrasi ve yönetişimin savunucusu olmak zorundadır.

∴ 84

Çıkarlarını geniş bir bölgesel ve hatta küresel işbirliği çerçevesinde tanımlayan Türkiye, uluslararası gelişmelerde etkin bir oyuncu olmak istemektedir. Şeffaf, ilerici ve çevresinde olumlu değişiklikleri teşvik eden bir politikayla, ülkemiz ve halkımız için daha iyi bir gelecek inşa edebileceğimize inanmaktayız.

Dolayısıyla, Hükümetimizin dış politikası uzlaşma kültürünü yaşayan ve yapan bir içerik ve dinamizme sahiptir.

Değerli konuklar,

Bütün bu saydığım unsurları topladığımızda, Türkiye'nin dış politikasının, zorlamalara değil; ikna, teşvik, öncülük ve örnek olmaya dayalı bir "yumuşak güc"ü (soft power) süratle geliştirmekte olduğunu görmekteyiz.

Esasen, yumuşak gücümüzü geliştirmeyi bir hedef olarak benimsemekteyiz. Büyük ülke ideali, ancak böyle bir özgüvenle gerçekleştirilebilir.

Bu yaklaşımlarımızın belki en somut meyvelerini, komşularımızla ilişkilerimizin ulaştığı aşamayla şimdiden almış bulunuyoruz.

Bulgaristan ve Romanya'yla mükemmel dostluk ve komşuluk ilişkilerine sahibiz.

Suriye'yle ilişkilerimizde beyaz bir sayfa açılmıştır. Bu durum, Suriye Devlet Başkanı Sayın Başar Esad'ın ahiren Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret vesilesiyle tescil edilmiştir.

Yunanistan'la geçmiş dönemlerin tersine yakın ilişkiler tesis edilmiş ve ilişkilerimiz stratejik ortaklık perspektifinde geliştirilmektedir.

Kıbrıs konusunda sergilediğimiz yapıcı yaklaşım malumunuzdur. Adada çözüm için gösterdiğimiz çaba bugün herkes tarafından kabul ve takdir edilmektedir. Vardığımız noktada, çabalarımız sayesinde Kıbrıs Türklerinin on yıllardır mahkum edildikleri ambargo ve tecridin sonlarına gelinmektedir.

Değerli konuklar,

Çevremizde ve küresel planda barış ve istikrar eksik olduğunda, bundan doğrudan menfi etkilenirken, halkımızın huzurunu ve ekmeğini sınırlarımızın ötesindeki kavga ve gürültülere ipotek etmemiz mümkün değildir.

Çatışmaların önlenmesi ve barışın imarında Türkiye edilgen bir seyirci değil, etkin bir katkı sağlayıcı olmalıdır.

Karadeniz'den Akdeniz'e, Kafkaslardan Ortadoğu'ya uzanan bölgelerde olumlu değişimi desteklemeye mecburuz, çünkü gerilim ve çatışma yerine, işbirliği ve refah üreten bir ortam yaratılmasına yardımcı olmamız gerekmektedir.

Bu çerçevede, Karadeniz havzasındaki ve çevresindeki tüm ülkeleri bir araya getiren Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı;

Balkanlarda Siyasi-askeri Yönlendirme Komitesi başkanlığını Türkiye'nin, komutanlığını Yunanistan'ın ve ev sahipliğini de Romanya'nın yaptığı Güneydoğu Avrupa Tugayı;

Irak'ı komşularıyla bir araya getiren bölgesel süreç, bu meyanda Türkiye'nin öncülüğünü taşıyan önemli bölgesel girişimlerden sadece bazılarıdır.

Aynı zamanda, çevremizde reform hareketinin başlamasında da teşvik edici bir rol oynamaktayız. İslam Konferansı Örgütü'ndeki meslektaşlarıma İslam dünyasının içinde bulunduğu ve katiyetle hak etmediği geri kalmışlığın ve sorunların aşılmasının yolunun öncelikle "kendi evimizi düzene koymaktan" başlayacağını vurguladım.

Gerek ABD ve AB ülkelerindeki meslektaşlarıma da reform hareketlerinin bölgede istikrarsızlığa yol açmaması, dışarıdan zorlamalara girilmemesi, bir ortaklık anlayışı temelinde işbirliği halinde ilerleme sağlanmasını kuvvetle telkin ettim.

Bunun adı ister Büyük Ortadoğu projesi olsun, ister başka bir ad verelim, sonuç itibarıyla çevremizde reform treni hareket etmiştir. Bunun bölge ülkelere hayırlı sonuçlar getirmesini diliyorum. Türkiye'nin bu sürecin dışında kalması düşünülemez ve mutlaka yapıcı katkıları olacaktır.

Ancak, sadece komşu bölgelerde değil, NATO'nun, AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın, İKÖ'nün ve taraf olduğumuz diğer örgütlerin etkinliğinin artırılması yolunda da çaba sarf etmekteyiz.

Nitekim 2004 yılının geriye kalan kısmında, İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları, NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi ve AB-İKÖ Ortak Forumu, ev sahipliği yapacağımız kilit ve küresel önemdeki toplantılardır.

Değerli konuklar,

İstanbul'da gerek NATO Zirvesi'yle birlikte toplanacak Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi zirvesinde, gerek İKÖ Dışişleri Bakanları toplantısında, tüm Büyük Ortadoğu ve Avrasya bölgelerinin geleceği bakımından önemli görüşmeler yapılacak ve bazı kararlar alınacaktır.

Avrasya coğrafyası, dış politikamızın temel ve öncelikli ilgi alanlarından birini oluşturmaktadır.

Türkiye, köklü ve kalıcı bağlarımızın bulunduğu bu bölgeye, rasyonel ve gerçekçi değerlendirmelerle ve bölgesel istikrar ve işbirliğinin tesisi anlayışıyla yaklaşıma özen göstermektedir.

Önümüzdeki döneme baktığımızda:

∴ 86

- enerji ve diğer doğal kaynakların doğu-batı, kuzey-güney eksenindeki çeşitli güzergahlar üzerinden uluslararası piyasalara ulaştırılmasıyla zenginleşen bir Avrasya,
- sanayi ürünleri ve hizmetler üreten ve satan,
- hem Asya, hem Avrupa açısından büyük bir ekonomik-ticari ortak haline dönüşen,
- iki kıta arasında bu bölge üzerinden kurulacak kara ve demiryolu koridorları dahil mal ve hizmet akışında büyük bir ivme sağlayan

bir Avrasya düşünmek hayalcilik değildir.

Avrasya, dünya ekonomisi için gerçek anlamda bir büyüme motoru haline gelebilecek potansiyele sahiptir.

Diğer taraftan, halihazırda bu coğrafyada mevcut sorunlar, Avrasya'nın gerçek potansiyelinin hayata geçirilmesinin önünde engel olarak durmaktadırlar.

Avrasya, Türkiye için, bazı çevrelerin takdim ettiği gibi bir "güç ve nüfuz mücadelesinin sahnesi" değildir. Aksine, bölgede güvenlik risklerinin giderilmesi ve istikrarlı bir gelişmenin koşullarının oluşturulması temel bir uğraşımızdır. Bu uğraşın sonuç vermesi için de, bölgesel işbirliğinin zaruri olduğuna inanıyoruz.

Avrasya'da istikrar ve güvenlik risklerinin giderilmesinde ve bölgesel işbirliğine kazandırılmasında Rusya Federasyonu bizim için önemli bir ortaktır.

Bu coğrafyada birlikte hareket etme alışkanlığı yerleşmektedir.

Rusya ile "Avrasya Eylem Planı" çerçevesinde gerçekleştirmekte olduğumuz istişareler bu bakımdan önemli katkı sağlamaktadır. Plan, tarafların mevcut

iyi ilişkilerini, siyasi danışmalarını ve ekonomik işbirliği alanındaki deneyimlerini Avrasya boyutuna da taşıma ve böylece ikili ilişkilerinde yeni ve yüksek bir düzeye ulaşma kararlılığında olduklarının en somut göstergesidir.

Ortak çalışmayla daha etkin kılabileceğimiz bölgesel işbirliği mekanizmaları vardır. Bunların arasında, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatını ve Karadeniz'e sahildar ülkelerin oluşturdukları "Karadeniz Deniz Görev Gücü" (Blackseafor) adlı ortak deniz gücü unsurunu sayabilirim.

Karadeniz'de sahildar ülkelerin işbirliği sayesinde başa çıkılmayacak hiçbir asimetrik tehdit bulunmamaktadır. Kaçakçılık, insan ticareti ve hatta terörle mücadelede işbirliği öncelikle bölgeden ve bölgesel düzenlemelerin geliştirilmesinden başlamalıdır.

Bu bağlamda, Karadeniz'e kıyıdaş ülkeler arasında, arama kurtarma, insani yardım ve benzeri konularda faaliyet göstermek için "Blackseafor"un kurulması önemli bir adım olmuştur. "Blackseafor"un görev alanının derinleştirilmesi, etkinleştirilmesi ve yeni alanlara genişletilmesi yararlı olacaktır.

Değerli konuklar,

Dış politikanın yeni ufuklarının neler olduğuna dair giriş yaparken bölgesel işbirliği ve entegrasyonun yanında, küreselleşmeye uyumun da altını çizmiştim. Küreselleşmenin bir sonucu, ortak değerler ve kurumsal yapılar etrafında ülkelerin ve toplumların bir araya gelmeleridir.

Bir diğer sonucu ise, mesafe kavramının teknolojik gelişmeler ve küresel köy anlayışı çerçevesinde erimesi olmaktadır. Bu çerçevede, İstanbul'dan 9-11 saatte ulaşılan Japonya, Çin ve Kore'yle ilişkilerimize de bu gözle bakmak gerekmektedir.

Nitekim, dış politikamızda son yıllarda giderek önem ve öncelik kazanan bir alan da, Doğu ve Güneydoğu Asya ile Pasifik Bölgesi'ndeki ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesidir.

Bu bölge, Avrupa ve Kuzey Amerika'dan sonra dünya ekonomisinde üçüncü ağırlık merkezi olarak kabul edilmekte ve dünya nüfusunun beşte üçünü barındırmaktadır.

21. yüzyılın ekonomik gelişmelerini belirleyecek ivmenin, Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü (ASEAN) ülkeleri ve Çin, Japonya ile Güney Kore çevresinde yoğunlaşacağı anlaşılmaktadır. Bölgenin önem ve ağırlığı, uluslararası siyasi dengeler açısından da belirgin ölçüde artmaktadır.

Bu gelişme ve küreselleşme sürecinin hız kazanması, Asya-Pasifik bölgesine yönelik açılımımızın sürekli kılınmasını zorunlu hale getirmektedir.

Türkiye'nin bölge ülkeleriyle dostluk ve işbirliği temeline dayanan ilişkileri mevcuttur. Bu ülkelerle aramızda herhangi bir siyasi sorun da bulunmamak-

tadır. Dolayısıyla, somut işbirliğimizin her alanda geliştirilmesi için sağlam bir zemine sahibiz. Bu çerçevede, bölge ülkeleriyle siyasi ilişkilerin yanı sıra, ekonomik, ticari ve kültürel alanlardaki ilişki ve temasların geliştirilmesine de gayret gösterilmektedir.

Dünyanın ikinci büyük ekonomik gücü olan Japonya'yla esasen çok iyi düzeyde seyreden ilişkilerimiz, son yıllarda ivme kazanmıştır. 2003 yılı, Türk ve Japon halkları arasındaki kökü 1800'lü yıllara dayanan karşılıklı sempati ve tarihi dostluğun göstergesi olarak "Japonya'da Türk Yılı" olarak kutlanmış ülkemizi tanıttıcı çok sayıda etkinlik, geniş kesimlere hitap edecek şekilde Japonya'nın değişik kentlerinde başarıyla gerçekleştirilmiştir.

Geçtiğimiz yıl Aralık ayında bu ülkeye gerçekleştirdiğim ziyaretin ardından Sayın Başbakanımız da Nisan ayı içinde bu ülkeyi ziyaret etmiştir. İki ülke arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesi hususundaki karşılıklı irade mevcuttur.

∴ 88

Çin Halk Cumhuriyeti'yle yürütmeye devam ettiğimiz yoğun temaslar ve istişarelerle her alanda işbirliğimizin geliştirilmesi için çaba sarf edilmektedir. Türkiye'ye "Resmi Turist Güzergahı" statüsü tanınmış olan Çin'den ülkemize turist akışının artması beklenmektedir.

Ayrıca, ikili ticarete Türkiye aleyhindeki dengesizliğin giderilmesi amacıyla Çin'e yönelik ihracatımızın artırılması, Türk inşaat sektörünün Çin'deki altyapı ihalelerinden pay almasının sağlanması ve Çinli yatırımcıların ülkemizde doğrudan yatırım yapmaya yöneltilmesi için gayret sarf edilmektedir. Keza, aramızda tarihi dostluk bağları bulunan Güney Kore'yle son bir yıl içinde karşılıklı üst düzey ziyaretler ivme kazanmış ve ilişkilerimizin her alanda yoğunlaşması için imkanlar yaratılmıştır.

Değerli konuklar,

Son iki yılda hep birlikte yaşadığımız hareketli gündemin gereği olarak, yaptığım çeşitli konuşmalarda, Irak, AB, ABD ve Kıbrıs konuları üzerinde yoğunlaştım.

Bu konuşmamda ise, daha geniş bir bakış açısıyla dış politikamıza bakmaya çalıştım.

Sözlerime son vermeden önce, Türkiye'nin dış politikasında yepyeni bazı ufuklara, uzağında değil, çok yakınındaki bir gelişmeyle gireceğini söylemek isterim.

2004 Aralık ayında Hollanda dönem başkanlığı altında ve Brüksel'de toplanacak olan Avrupa Birliği liderleri, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşılayıp karşılamadığına dair bir karara varacaklardır. Buna göre AB liderleri, Türkiye ile AB arasında tam üyelik müzakerelerinin başlatılması konusunu karara bağlayacaklardır.

Türk halkının en ileri demokratik standartlara sahip olması gerektiği hedefinden hareketle attığımız dev adımlar ve devrimsel nitelikteki reformlar, siyasi kriterleri uzaktaki bir noktadan, avucumuzun içine getirmiştir. Kitaplar dolusu yapılacaklar listesi, yapılmışların çetelesine dönüşmüştür. Bugün Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığımızı söylemek haksız ve temelsiz bir iddia olacaktır.

Türkiye üzerine düşenleri yapmıştır ve yapmaya devam edecektir. Şimdi top AB ülkelerinin sahasındadır.

Hurafelerin ve Orta Çağ argümanlarının ötesine gidildiğinde, yapılacak seçim açıktır. Türkiye'yi almak değil, sudan sebeplerle Türkiye'yi almamak AB fikriyatının iflası olacaktır. Bu fikriyat kaybolduğunda, geriye sadece ruhsuz bir bürokratik mekanizma kalacaktır.

Halbuki, Türkiye'nin üyesi olduğu bir Avrupa Birliği, gelişen bir barış ülküsünün ve medeniyetler arası uyumun beşiği haline gelecektir.

Bunu göremeyenlerin sayısı AB içinde azalmaktadır. Dar görüşlü karşıt güçler lokalize olmakta ve sadece Avrupa içinde değil, ABD'den Avrupa'yı çevreleyen tüm coğrafyalarda kınanmaktadır.

Ancak, yine de yapılacak çok iş olup, bunların yapılmasında esas sorumluluk çağdaş bakışa sahip olanlara ve mutlaka yönetici elitlere düşmektedir. Türk insanının da kendisini tanıtmada her zamankinden daha faal ve girişimci olması gerekmektedir.

AB'ye üyelik müzakereleri gelecek yıl başlasa dahi uzun süre alacaktır. Bu süre zarfında ülkemizin yönetiminde, halkımızın eğitiminde ve birçok alanda önemli gelişmeler olacaktır. Dış politikamız da bu dönemde mutlaka önemli konularla iştiğal etmek zorunda kalacaktır.

Bir yandan AB'nin uluslararası sistemin daha yetkin ve etkili bir oyuncusu olması için esaslı katkılar yaparken, aynı zamanda transatlantik ittifakın ve ABD ile geniş bir stratejik yelpazedeki ortaklığımızın devamı ve daha da gelişmesi bir önceliğimiz olacaktır.

Değerli konuklar,

Sözlerime son verirken, ilginiz için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.